

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

25 juillet 2006

PROPOSITION DE LOI**modifiant le Code civil en vue d'améliorer
la protection successorale des enfants
nés hors mariage**(déposée par Mme Annelies Storms)
_____**SOMMAIRE**

1. Résumé	3
2. Développements	4
3. Proposition de loi	7

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

25 juli 2006

WETSVOORSTEL**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
ter bevordering van de erfrechtelijke
bescherming van buitenhuwelijkse kinderen**(ingediend door mevrouw Annelies Storms)
_____**INHOUD**

1. Samenvatting	3
2. Toelichting	4
3. Wetsvoorstel	7

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>Vlaams Belang</i>	: Vlaams Belang
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Questions et Réponses écrites</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Séance plénière</i>
<i>COM :</i>	<i>Réunion de commission</i>
<i>MOT :</i>	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Plenum</i>
<i>COM :</i>	<i>Commissievergadering</i>
<i>MOT :</i>	<i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

RÉSUMÉ

Le Code civil protège les enfants d'une personne décédée contre le risque que le nouveau partenaire du testateur soit exagérément avantagé par le droit matrimonial. L'auteur de cette proposition de loi souligne cependant que cette protection s'applique uniquement si la personne décédée a aussi été mariée avec la mère ou le père de ses enfants. Il en résulte que cette disposition établit une discrimination entre les enfants nés pendant le mariage et ceux nés en dehors de celui-ci. Par cette proposition de loi, l'auteur entend dès lors étendre la protection précitée aux enfants nés hors mariage – en ce compris les enfants adultérins –, la filiation avec le testateur étant établie.

SAMENVATTING

Het Burgerlijk Wetboek beschermt de kinderen van een overledene tegen overmatige bevoordeling via het huwelijksvermogensrecht van de nieuwe partner van de erflater. De indieners van dit wetsvoorstel wijzen er echter op dat deze bescherming enkel geldt als de overledene ook getrouwd is geweest met de moeder of vader van zijn kinderen. Dit heeft tot gevolg dat deze bepaling een discriminatie inhoudt tussen kinderen verwekt binnen het huwelijk en kinderen verwekt buiten het huwelijk. Met dit wetsvoorstel willen de indieners dan ook bovengenoemde bescherming uitbreiden tot buitenhuwelijkse kinderen – met inbegrip van kinderen verwekt in overspel –, waarbij de afstamming met de erflater vaststaat.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Les relations durables et le développement d'un cadre de vie avec un partenaire ne sont plus le monopole du mariage classique. Depuis peu, il y a la cohabitation légale, mais aussi la cohabitation de fait, qui est peut-être plus importante encore. Ne pas être marié et avoir malgré tout une relation, indépendamment de l'existence ou de l'absence d'un autre cadre juridique, a cependant des conséquences importantes. En droit de la famille, les conséquences sont très différentes selon la forme de vie choisie et selon qu'il y a ou non mariage. Le fait qu'il est possible de vivre ensemble sans être marié, que le nombre de mariages diminue, que le nombre de divorces augmente et que de plus en plus de gens optent pour une deuxième relation, voire plusieurs relations successives, n'a pas seulement des conséquences pour les partenaires, mais aussi, par exemple, pour les enfants. Notre société découvre de nouveaux contextes familiaux, alors que nombre de réglementations du droit de la famille sont encore basées sur les relations établies par le mariage.

Le nombre de couples mariés a fortement diminué. Cette évolution s'explique par le fait que les partenaires reportent leur mariage ou abandonnent l'idée du mariage ainsi que par la forte augmentation du nombre des divorces. En 1994, 10 000 couples mariés se sont séparés en Flandre; en 2004, il y en a eu 16 000. Les dernières prévisions n'incitent pas à l'optimisme: plus de la moitié des couples mariés durant les années 90 se sépareront¹. Parallèlement au recul du mariage, on note une augmentation du nombre de familles monoparentales et de couples cohabitants. Cette évolution n'est pas sans incidence pour les enfants. En Belgique, un bébé sur trois naît hors mariage² et en 2003, et 12% des mineurs d'âge vivaient dans une famille recomposée. Pour les plus jeunes, ce chiffre atteignait même 17%³.

La question de savoir s'il y a inégalité de traitement fondée sur une forme relationnelle ou de vie occupe une place centrale dans ce nouveau contexte social. L'augmentation du nombre de divorces ou de séparations de couples non mariés place de plus en plus les juges devant des situations auxquelles le système juridique actuel n'apporte pas de réponses satisfaisantes.

¹ MATTHIJS, K., Département Sociologie, K.U.Leuven, présentation de la Journée d'étude K.U.Leuven 14 octobre 2005

² Chiffres Eurostat, 25 octobre 2005, dans *Het Belang van Limburg* du 26 octobre 2005.

³ SCHAUBROECK, K., *Bijna Familie. Over nieuwe samengestelde gezinnen*, 2005, Standaard Uitgeverij nv, Anvers.

TOELICHTING

Dames en Heren,

Duurzame relaties en het opbouwen van een leefcontext samen met een partner, zijn niet langer een monopolie van het klassieke huwelijk. Sinds kort bestaat er de wettelijke samenwoning, maar wellicht nog belangrijker is de eenvoudige, feitelijke samenwoning. Niet gehuwd zijn en toch een relatie hebben, ongeacht een ander juridisch kader of de afwezigheid daarvan, heeft belangrijke consequenties. De gevolgen zijn in het familierecht sterk verschillend naargelang de gekozen leefvorm en naargelang er sprake is van een huwelijk of niet. De keuze om al dan niet te huwen en daarbij het gegeven dat het aantal huwelijken daalt, het aantal echtscheidingen toeneemt en steeds meer mensen kiezen een tweede of meer opeenvolgende relatie(s) aan te gaan, heeft ook gevolgen voor anderen dan de partners, zoals bijvoorbeeld de kinderen. Onze samenleving maakt kennis met nieuwe familiecontexten terwijl heel wat familiaalrechtelijke regelingen nog sterk gebaseerd zijn op de relaties verbonden door het huwelijk.

Het aantal getrouwde koppels is sterk verminderd. Dit is te wijten aan het uitstel of afstel van het huwelijk en door de snelle toename van echtscheidingen. In 1994 zijn in Vlaanderen 10.000 gehuwde koppels uit elkaar gegaan, in 2004 waren er dit al 16.000. De laatste prognoses zijn niet hoopgevend: meer dan de helft van de trouwers van de jaren negentig, zullen uit elkaar gaan¹. Parallel met de afname van het huwen, neemt het aantal eenoudergezinnen en samenwonende koppels alsmaar toe. Dit heeft ook gevolgen voor de kinderen. In België wordt één baby op drie buiten het huwelijk geboren² en in 2003 leefden 12% van de minderjarigen in een nieuw samengesteld gezin. Bij de jongste leeftijdsgroep is dat zelfs 17%³.

Centraal in deze nieuwe maatschappelijke context staat de vraag of er sprake is van ongelijkwaardige behandeling op basis van een relatie- of leefvorm. Door de toename van echtscheidingen of het uit elkaar gaan van ongehuwden, worden de rechters steeds meer met situaties geconfronteerd waarbij het bestaande rechtstelsel niet toereikend is. De rechtsonzekerheid wordt

¹ MATTHIJS, K., Departement Sociologie, K.U.Leuven, presentatie studiedag K.U.Leuven 14 oktober 2005

² Cijfers Eurostat, 25 oktober 2005, in *Het Belang van Limburg* van 26 oktober 2005

³ SCHAUBROECK, K., *Bijna Familie. Over nieuwe samengestelde gezinnen*, 2005, Standaard Uitgeverij nv, Antwerpen.

L'insécurité juridique grandit. Les notaires, eux aussi, ont dénoncé il y a peu que leurs solutions à la multitude de nouvelles formes de vie commune ont des limites et que le législateur ne peut plus faire preuve de passivité.

Le fait que des partenaires soient mariés ou non n'a pas seulement une incidence pour eux-mêmes, leurs enfants sont aussi concernés. Tant qu'il s'agit d'enfants communs du couple cohabitant, les différences sont plutôt minimales. Mais dans les ménages où le contexte se modifie et où parents biologiques et beaux-parents, enfants biologiques et beaux-enfants, et demi-frères et demi-sœurs forment souvent un groupe hétéroclite, les choses sont parfois bien moins simples. Et ce qui vaut pour la relation entre les partenaires proprement dits s'applique également à l'égard des enfants: les conséquences moins favorables et souvent non voulues de la forme de vie commune choisie n'apparaissent souvent clairement qu'au moment du divorce ou du décès d'un des partenaires.

La composition de la «nouvelle famille» a un grand impact sur le régime du droit successoral belge. En raison du grand nombre de «remariages» ou de relations successives, le praticien du droit est de plus en plus amené à traiter des successions dans le cadre desquelles il y a un concours entre les beaux-enfants et leur beau-parent survivant. L'origine d'un des problèmes qui se posent lorsque les enfants et leur beau-parent sont appelés ensemble à la succession du parent décédé se situe à l'article 1465 du Code civil. Cet article protège les enfants d'un précédent mariage contre les avantages matrimoniaux que leur parent, par convention matrimoniale ou modification du contrat de mariage, voudrait attribuer à leur beau-parent. Nous allons démontrer que cet article 1465 du Code civil a un effet discriminatoire et ne tient pas suffisamment compte des familles recomposées⁴. Nous proposons de modifier cet article de manière à en accroître l'efficacité et à en conserver la pertinence sociale.

Une deuxième relation d'un parent peut préjudicier aux enfants d'une première relation et de telles situations se présenteront de plus en plus à l'avenir. C'est ainsi que, pour les enfants nés d'une relation antérieure d'une personne qui décède, la situation est fort différente selon que le *de cuius* a été ou non marié avec ce premier partenaire, dès l'instant où ces enfants entendent faire valoir leurs prétentions successorales vis-à-vis du nouveau partenaire survivant (donc, le beau-parent des enfants). Supposons qu'un parent se marie une deuxième fois et que ce parent décède ensuite. Tout ce

groter. Ook de notarissen hebben niet lang geleden aangeklaagd dat hun oplossingen voor de veelheid aan nieuwe samenlevingsvormen op grenzen stuiten en de wetgever niet langer onverschillig kan toekijken.

Of partners al dan niet getrouwd zijn, heeft niet alleen gevolgen voor henzelf, maar ook voor hun kinderen. Zolang het gaat om gezamenlijke kinderen van het samenwonende koppel, zijn de verschillen eerder beperkt. Maar in gezinnen waar de context zich wijzigt en natuurlijke en stiefouders, eigen kinderen en stiefkinderen, en halfbroers en halfzussen vaak een bonte bende vormen, ligt het soms heel wat minder eenvoudig. En wat geldt voor de relatie tussen de partners zelf, geldt ook ten opzichte van de kinderen: de minder leuke en vaak onbedoelde gevolgen van de gekozen samenlevingsvorm worden dikwijls pas duidelijk bij een scheiding of bij het overlijden van één van de partners.

De samenstelling van «het nieuwe gezin» heeft een grote impact op de regelingen van het Belgisch erfrecht. Door het grote aantal 'hertrouwhuwelijken' of op- elkaar-volgende relaties wordt de rechtspracticus meer en meer geconfronteerd met de afhandeling van nalatenschappen waarbij er een samenloop ontstaat tussen stiefkinderen en hun langstlevende stiefouder. De oorzaak van één van de problemen die zich voordoen wanneer de kinderen en hun stiefouder samen tot de nalatenschap van de overleden ouder worden geroepen, ligt vervat in artikel 1465 van het Burgerlijk Wetboek. Dit artikel beschermt kinderen uit een vorig huwelijk tegen huwelijksvoordelen, die hun ouder, bij huwelijkscontract of wijziging van het huwelijkscontract, aan hun stiefouder zou willen toekennen. Wij zullen aantonen dat dit artikel 1465 BW discriminatoir werkt en onvoldoende rekening houdt met de nieuw samengestelde gezinnen⁴. Dit wetsvoorstel stelt een wijziging aan dit artikel voor, opdat het efficiënter wordt en maatschappelijk relevant blijft.

Een tweede relatie van een ouder kan de kinderen uit een eerste relatie benadelen en zulke situaties zullen in de toekomst meer en meer voorkomen. Zo maakt het voor de kinderen uit een vroegere partnerrelatie van een persoon die overlijdt, van zodra deze kinderen hun erfrechtelijke aanspraken jegens de nieuwe langstlevende partners (dus de stiefouder van de kinderen) te gelde willen maken, veel uit of de erflater wel of niet gehuwd is geweest. Stel dat een ouder voor een tweede keer trouwt. En deze ouder overlijdt later. Alles wat de langstlevende stiefouder bij de huwelijksvermogens-

⁴ SIBIET, A., 'Bescherming van kinderen bij tweede huwelijk', *NJW*, 2 februari 2005, nummer 98, 110.

⁴ SIBIET, A., 'Bescherming van kinderen bij tweede huwelijk', *NJW*, 2 février 2005, numéro 98, 110.

que le beau-parent survivant obtiendrait, en vertu du régime matrimonial, en plus des acquêts, est qualifié de donation, s'il y a concours avec les enfants d'un précédent mariage. Le législateur a choisi de protéger les enfants du premier mariage contre ce que l'on appelle les avantages matrimoniaux excessifs, que le parent aurait accordé à son nouveau ou sa nouvelle partenaire dans leur contrat de mariage. La requalification de ces avantages excessifs en donation a pour conséquence que ces avantages matrimoniaux peuvent éventuellement être pris en compte dans la succession.

Le régime de l'article 1465 du Code civil s'applique uniquement aux avantages matrimoniaux et ne peut donc pas être invoqué à l'égard d'autres avantages qui ont été accordés au survivant. Les avantages sous la forme de dons (donations entre vifs ou donations testamentaires) peuvent toujours, donc aussi à la demande des enfants d'une précédente relation, être ramenés aux limites de la quotité disponible. Les avantages matrimoniaux sont considérés comme légués à titre onéreux et il est impossible d'invoquer la quotité réservée et la possibilité de réduction, sauf par le biais d'une disposition dérogatoire spécifique, comme l'article 1465 du Code civil. Une invocation de cet article donne lieu à une requalification en donation et à un assujettissement aux règles des donations. Cette requalification sur la base de l'article 1465 est justifiée par l'intérêt des enfants, qui peuvent être préjudiciés par l'avantage⁵.

C'est une protection correcte et justifiée, mais elle ne s'applique que si la personne décédée a aussi été mariée avec la mère ou le père de ses enfants. L'article de loi en question ne peut être invoqué littéralement que par les « enfants d'un précédent mariage ». Une interprétation stricte fait qu'un enfant né hors mariage, dont un parent se (re)marie, est exclu du champ d'application de cette disposition.

Donc, si les enfants du *de cuius* ne sont pas nés d'un précédent mariage, mais d'une cohabitation antérieure (hors mariage), ces enfants ne bénéficient d'aucune protection contre les avantages excessifs accordés en vertu du droit matrimonial au nouveau partenaire marié du *de cuius*. Si l'absence de protection contre les droits du survivant implique une limitation des droits successoraux de l'enfant, l'article 1465 du Code civil contient, selon nous, une distinction injustifiée, certainement au vu de l'évolution de la société esquissée ci-avant, caractérisée par une augmentation du nom-

rechtelijke regeling zou bekomen boven de aanwinsten wordt als schenking gekwalificeerd indien er samenloop is met kinderen uit een vorig huwelijk. De wetgever heeft ervoor gekozen de kinderen van het eerste huwelijk te beschermen tegen zogenaamd overmatige huwelijksvoordelen die de ouder toegekend zou hebben aan zijn of haar nieuwe partner in hun huwelijkscontract. De herkwalificering van die overmatige voordelen tot schenking, heeft tot gevolg dat die huwelijksvoordelen eventueel mee verrekend kunnen worden in de nalatenschap.

De regeling van artikel 1465 BW geldt enkel ten aanzien van huwelijksvoordelen en kan dus niet worden ingeroepen ten aanzien van andere voordelen die aan de langstlevende zijn toegekend. Voordelen onder de vorm van giften (schenkingen onder levenden of testamentaire giften) kunnen altijd, dus ook op vraag van kinderen uit een vorige relatie, tot de perken van het beschikbaar gedeelte worden herleid. De huwelijksvoordelen worden behandeld als onder bezwarende titel vermaakt en een beroep op het voorbehouden erfdeel en de mogelijkheid tot inkorting is niet mogelijk, met uitzondering dan via een specifieke, afwijkende bepaling zoals artikel 1465 BW. Een beroep op dit artikel leidt tot een herkwalificatie tot schenking en dus onderwerping ervan aan de regels van de schenkingen. Die herkwalificatie op basis van artikel 1465 BW wordt verantwoord door het belang van de kinderen die hierdoor benadeeld kunnen worden⁵.

Dit is een goede en rechtvaardige bescherming maar geldt enkel als de overledene ook getrouwd is geweest met de moeder of vader van zijn kinderen. Het desbetreffende wetsartikel is letterlijk enkel in te roepen door «kinderen uit een vroeger huwelijk». Een strikte interpretatie leidt ertoe dat een buitenhuwelijks kind, wiens ouder (her)trouwt, van dit toepassingsgebied wordt uitgesloten.

Indien de kinderen van de erflater dus niet uit een eerder huwelijk, maar uit een eerder ongehuwde samenwoning zijn geboren, genieten zij geen enkele bescherming tegen overmatige bevoordeling via het huwelijksvermogensrecht van de nieuwe, gehuwde partner van de erflater. Indien de afwezigheid van bescherming tegen de rechten van de langstlevende een beperking van de erfrechten van het kind betekent, houdt volgens ons van dit voorstel artikel 1465 BW een onrechtvaardig onderscheid in. Zeker gezien de maatschappelijke evolutie zoals ze hierboven wordt geschetst namelijk een

⁵ CASMAN, H., 'Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: wat maakt het uit? Gevolgen ten aanzien van de kinderen', 245, in *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, FORDER C et VERBEKE, A. (éd.), 2005, Intersentia Uitgevers Anvers-Groningue.

⁵ CASMAN, H., 'Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: wat maakt het uit? Gevolgen ten aanzien van de kinderen', 245, in *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, FORDER C et VERBEKE, A. (eds.), 2005, Intersentia Uitgevers Antwerpen-Groningen.

bre de cohabitants et une diminution du nombre de couples mariés, ce qui augmente le nombre d'enfants nés hors mariage. À l'avenir, en cas de décès, il se produira de plus en plus souvent un concours entre les beaux-enfants et le beau-parent survivant.

Curieusement, l'article 1465 du Code civil a survécu à deux lois importantes. Tant la loi du 14 mai 1981 modifiant les droits successoraux du conjoint survivant que la loi du 27 mai 1987 modifiant diverses dispositions relatives à la filiation ont laissé l'article 1465 du Code civil intact. Par conséquent, cette disposition maintient une discrimination entre les enfants conçus dans le mariage et les enfants conçus hors mariage, et ce, en contradiction avec ce que prévoit l'article 334 du Code civil, à savoir l'égalité entre les enfants, quel que soit le mode d'établissement de la filiation.

Ce point de vue est partagé par la doctrine et vient d'être confirmé par la Cour d'arbitrage. En 1987, la loi sur la filiation n'a pas adapté les régimes matrimoniaux, basés jusqu'alors sur le mode d'établissement de la filiation des enfants, à savoir dans le mariage ou hors mariage, à l'abrogation de la réglementation discriminatoire. La doctrine s'accorde à considérer que la disposition de l'article 1465 du Code civil doit être étendue aux enfants issus d'une relation précédente⁶. La Cour d'arbitrage a très récemment jugé que l'article 1465 du Code civil violait les articles 10 et 11 de la Constitution dans l'interprétation selon laquelle il ne protège que les droits des enfants issus d'un mariage précédent, et non les droits des enfants conçus en dehors du mariage, nés avant le mariage. La Cour estime que la distinction entre les enfants conçus dans le mariage et les enfants conçus en dehors du mariage repose sur un critère objectif, mais qu'il n'y a cependant aucune raison d'exclure les enfants conçus en dehors du mariage de la portée de cet article. En d'autres termes, le critère est objectif mais non pertinent. La Cour estime que la disposition entend en effet protéger les intérêts des enfants du défunt ou de la défunte, qui ne sont pas les héritiers légaux de leur beau-parent. On ne peut priver de cette protection les enfants nés hors mariage. En effet, les enfants ne peuvent être lésés du fait que leurs parents ont choisi de ne pas se marier.⁷ La Cour d'arbi-

toename van samenwoners parallel met een afname van gehuwde koppels waardoor meer en meer kinderen buiten een huwelijk worden geboren. In de toekomst zal er zich bij een overlijden alsmaar vaker een samenloop tussen stiefkinderen en een langstlevende stiefouder voordoen.

Artikel 1465 BW heeft eigenaardig genoeg twee belangrijke wetten overleefd. Zowel de Wet van 14 mei 1981 tot wijziging van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot als de Wet van 27 mei 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming hebben artikel 1465 BW onaangeroerd gelaten. Dit heeft tot gevolg dat deze bepaling een discriminatie in stand houdt tussen kinderen verwekt binnen het huwelijk en kinderen verwekt buiten het huwelijk, en dat in contradictie met wat er in artikel 334 BW wordt bepaald, namelijk de gelijkheid tussen kinderen, ongeacht de wijze waarop hun afstamming wordt vastgesteld.

Deze visie wordt ook gedeeld in de rechtsleer en onlangs bevestigd door het Arbitragehof. De huwelijksvermogenstelsels zijn in 1987 met de Afstammingswet niet aangepast aan de afschaffing van discriminerende regeling die tot dan waren uitgewerkt afhankelijk van de afstamming van de kinderen, binnen of buiten het huwelijk. Binnen de rechtsleer is men het erover eens dat de bepaling van artikel 1465 BW moet worden uitgebreid tot kinderen uit een vorige relatie⁶. Heel recent oordeelde het Arbitragehof dat artikel 1465 BW artikel 10 en 11 van de Grondwet schendt in de interpretatie dat het enkel de rechten van kinderen uit een vorig huwelijk beschermt en niet de rechten van buitenhuwelijkse kinderen, geboren voor het huwelijk. Het Hof stelt dat het onderscheid tussen huwelijkse en buitenhuwelijkse kinderen berust op een objectief criterium, doch dat er geen grond is om buitenhuwelijkse kinderen uit te sluiten van de werking van dit artikel. Met andere woorden, het criterium is objectief maar niet relevant. Volgens het Hof strekt de bepaling er immers toe de belangen van de kinderen van de overledene te beschermen, die geen wettelijke erfgenamen zijn van hun stiefouder. Deze bescherming kan niet ontzegd worden aan de buitenhuwelijkse kinderen. Kinderen mogen immers niet worden benadeeld wegens het feit dat hun ouders niet voor het huwelijk hebben gekozen⁷. Hierbij beperkte het Arbitragehof de bescherming wel tot de buitenhuwelijkse

⁶ CASMAN, H., *supra*, p. 246

⁷ Cour d'arbitrage, arrêt n° 140/2004 du 22 juillet 204, www.arbitrage.be

⁶ CASMAN, H., *supra*, 246.

⁷ Arbitragehof, arrest nr. 140/2004 van 22 juli 2004, www.arbitrage.be

trage a cependant limité la protection aux enfants nés avant le mariage du parent avec un nouveau ou une nouvelle partenaire. La protection n'est donc pas étendue aux enfants adultérins ou, en d'autres termes, aux enfants nés en dehors du mariage après que le parent s'est marié avec une autre personne. L'arrêt de la Cour d'arbitrage ayant été rendu dans le cadre d'une question préjudicielle, il n'a donc pas d'effet *erga omnes* mais s'impose simplement entre les parties de l'affaire en question.

Forts de cette doctrine unanime et de l'arrêt de la Cour d'arbitrage, nous proposons d'étendre le champ d'application et la protection de l'article 1465 du Code civil aux enfants nés hors mariage. L'article 1465 du Code civil regagnera en pertinence sociale puisque les enfants nés hors mariage et qui grandissent même parfois dans la nouvelle famille de leur père ou de leur mère auront les mêmes possibilités que les enfants nés dans le mariage de leur parent décédé. Dans une société où les familles recomposées deviennent plus la règle que l'exception et où les relations entre enfants et beaux-parents se développent qu'on le veuille ou non, il est impensable, surtout en cas de décès, que la réglementation ne soit pas adaptée à notre époque et aux nouvelles formes de vie commune.

Il est pour nous indéniable que les enfants adultérins peuvent également invoquer la protection de l'article 1465 du Code civil. C'est ce qui ressort de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. Dans l'affaire *Merger et Cros c. France*⁸, la requérante a hérité, sur la base de la législation française, de la moitié de la part d'héritage de son père qu'elle aurait obtenue si elle avait été un enfant légitime du testateur. La requérante était née d'une relation du testateur (son père) avec sa mère, lorsqu'il était encore marié à une autre femme. En vertu des articles 745, 757 et 760 du Code civil français, la requérante a reçu un dixième de l'héritage, alors que chacun de ses demi-frères et demi-sœurs en ont reçu un cinquième. La Cour européenne des droits de l'homme a jugé qu'il y avait violation de l'article 14 combiné avec l'article 1er du Premier protocole de la CEDH. Cet article prévoit que « toute personne physique ou morale a droit au respect de ses biens. » La Cour européenne a appliqué son jugement antérieur dans une affaire similaire - *Mazurek c. France*⁹ -, en faisant remarquer que l'on ne pouvait imputer à

kinderen die geboren zijn vóór het huwelijk van de ouder met een nieuwe partner. De bescherming wordt dus niet uitgebreid tot kinderen geboren in overspel of met andere woorden buiten het huwelijk nadat de ouder getrouwd is met iemand anders. Het arrest van het Arbitragehof is gewezen in het kader van een prejudiciële vraag en heeft dus geen *erga omnes* uitwerking, enkel tussen de partijen van de betrokken zaak.

Gesteund door deze éénsluitende rechtsleer en door het arrest van het Arbitragehof, stellen wij voor de toepassing en de bescherming van artikel 1465 BW uit te breiden tot de buitenhuwelijkse kinderen. Het artikel 1465 BW wint weer aan maatschappelijke relevantie gezien nu ook de kinderen die geboren zijn buiten een huwelijk en zelfs soms opgroeien binnen het nieuwe gezin van hun vader of moeder, dezelfde mogelijkheden krijgen als de kinderen geboren binnen het huwelijk van hun overleden ouder. In een samenleving waarbij de nieuw samengestelde gezinnen meer regel dan uitzondering worden en stiefrelaties, geweld of ongewild, zich ten opzichte van elkaar ontwikkelen, is het ondenkbaar dat zeker bij overlijdenssituaties de regelgeving niet aangepast is aan deze tijd en haar nieuwe samenlevingsvormen.

Er bestaat voor ons geen twijfel over dat ook kinderen uit overspel de bescherming van artikel 1465 BW kunnen invoeren. Dit volgt uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In de zaak *Merger en Cros t. Frankrijk*⁸ erfde de verzoekster op grond van de Franse wetgeving de helft van het deel van de nalatenschap van haar vader die zij zou hebben gekregen indien zijn een wettig kind was geweest van de erflater. De verzoekster was geboren uit een relatie die de erflater (haar vader) had met haar moeder, toen hij nog getrouwd was met een andere vrouw. Ingevolge de artikelen 745, 757 en 760 van de Franse Code Civile ontving de verzoekster een tiende deel van de erfenis, terwijl ieder van haar halfbroers en -zusters een vijfde deel ontving. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde dat artikel 14 juncto artikel 1 van het Eerste Protocol van het EVRM was geschonden. Dat artikel gebiedt: «Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op ongestoord genot van zijn eigendom.» Het Europese Hof paste zijn eerdere uitspraak in een soortgelijke zaak - *Mazurek t. Frankrijk*⁹ - toe met de

⁸ CEDH 22 décembre 2004 (*Merger et Cros c. France*), n° 68864/01, § 33 et 49, <http://cmiskp.echr.coe.int/>

⁹ CEDH 1er février 2000, (*Mazurek c. France*), n° 34406/97, § 54 et 55.

⁸ EHRM 22 december 2004 (*Merger en Cros t. Frankrijk*), zaaknummer 68864/01, § 33 en 49, <http://cmiskp.echr.coe.int/>

⁹ EHRM 1 februari 2000, (*Mazurek t. Frankrijk*), zaaknummer 34406/97, § 54 en 55.

l'enfant une situation provoquée par ses parents. La Cour a également jugé que la disqualification légale sur la base de laquelle la requérante ne pouvait pas recevoir de son père plus d'un dixième de l'héritage sous la forme d'une donation ou d'un legs, était contraire à l'article 14 combiné à l'article 8 de la CEDH. Dans l'affaire *Merger et Cros c. France*, le testateur et la mère de la requérante cohabitaient depuis trois ans au moment où la requérante est née: il était donc question de vie de famille et de cellule familiale. Dans une situation où il n'en est pas question entre le testateur et le requérant, l'interdiction de discrimination de l'article 14 de la CEDH n'est pas d'application. Quoi qu'il en soit, ce raisonnement semble également s'appliquer à l'hésitation, en Belgique, à protéger contre les derniers vivants aussi bien les enfants issus d'une autre relation que les enfants issus d'une relation précédente. Il reste souhaitable que le législateur belge insère les termes «enfants issus d'une autre relation». S'il ne le fait pas, il peut y avoir contradiction avec l'article 14 combiné à l'article 1er du Premier protocole de la CEDH, si l'absence de protection contre les droits du survivant signifie une limitation des droits successoraux de l'enfant¹⁰. Nous défendons explicitement l'élargissement du champ d'application de l'article 1465 du Code civil aux enfants adultérins. Nous nous basons surtout, à cet effet, sur l'égalité fondamentale entre tous les enfants, telle qu'elle a été instaurée par la loi de 1987 relative à la filiation.

La présente proposition de loi vise à étendre la protection de l'article 1465 du Code civil aux enfants nés hors mariage, y compris les enfants nés d'un adultère, pour lesquels la filiation avec le testateur est certaine. Les termes «enfants nés d'une relation extraconjugale» sont dès lors ajoutés à l'article 1465 du Code civil.

opmerking dat het kind een situatie die door haar ouders werd veroorzaakt, niet kon worden aangerekend. Voorts oordeelde het Hof dat de wettelijke diskwalificatie op grond waarvan de verzoekster niet meer bij wijze van schenking of legaat van haar vader mocht ontvangen dan een tiende deel van de erfenis, in strijd was met artikel 14 juncto 8 EVRM. In de zaak *Merger en Cros t. Frankrijk* hadden de erflater en de moeder van de verzoekster gedurende drie jaar samengewoond toen verzoekster werd geboren: er was hierdoor sprake van familie- en gezinsleven. In een situatie waar er geen sprake is van familie- en gezinsleven tussen de erflater en de verzoeker is het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM niet van toepassing. Hoe dan ook, de redenering lijkt ook van toepassing op de Belgische aarzelings om kinderen uit een andere relatie evengoed te beschermen tegen de langstlevenden als de kinderen uit de eerdere relatie. De boodschap blijft dat de Belgische wetgever de toevoeging «kinderen uit een andere relatie» dient over te nemen. Het nalaten hiervan kan strijd opleveren met artikel 14 juncto artikel 1 van het Eerste Protocol EVRM, indien de afwezigheid van bescherming tegen de rechten van de langstlevende een beperking van de erfrechten van het kind betekent¹⁰. De uitbreiding van de werking van artikel 1465 BW tot overspelige kinderen wordt door de indiener uitdrukkelijk verdedigd. Wij beroepen ons hiervoor bovenal op de fundamentele gelijkheid tussen alle kinderen, zoals ingevoerd door de Afstammingswet van 1987.

Met dit wetsvoorstel willen wij de bescherming van artikel 1465 BW uitbreiden tot buitenhuwelijkse kinderen en daarbij begrepen kinderen verwekt in overspel, waarbij de afstamming met de erflater vaststaat. In artikel 1465 BW wordt dan ook de bepaling «kinderen uit een andere relatie» toegevoegd.

Annelies STORMS (sp.a-spirit)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1465 du Code civil sont apportées les modifications suivantes:

A) Entre les mots «Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage» et les mots «, toute convention matrimoniale» sont insérés les mots «ou d'une relation extraconjugale»;

B) après les mots «au préjudice des enfants d'un précédent mariage» sont ajoutés les mots «ou d'une relation extraconjugale».

9 juin 2006

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 1465 van het Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd als volgt:

A) tussen de woorden «Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk» en het woord «, blijkt», worden de woorden «of uit een andere relatie» ingevoegd;

B) tussen de woorden «waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk» en het woord «worden», worden de woorden «of uit een andere relatie» ingevoegd.

9 juni 2006

Annelies STORMS (sp.a-spirit)

ANNEXE

BIJLAGE

TEXTE DE BASE

21 mars 1804

CODE CIVIL

Art. 1465

Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage, toute convention matrimoniale qui aurait pour effet de donner à l'un des époux au-delà de la quotité disponible, sera sans effet pour tout l'excédent; mais le partage égal des économies faites sur les revenus respectifs des époux, quoique inégaux, n'est pas considéré comme un avantage fait au préjudice des enfants d'un précédent mariage.

TEXTE DE BASE ADAPTE A LA PROPOSITION

21 mars 1804

CODE CIVIL

Art. 1465

Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage ***ou d'une relation extraconjugale***¹, toute convention matrimoniale qui aurait pour effet de donner à l'un des époux au-delà de la quotité disponible, sera sans effet pour tout l'excédent; mais le partage égal des économies faites sur les revenus respectifs des époux, quoique inégaux, n'est pas considéré comme un avantage fait au préjudice des enfants d'un précédent mariage ***ou d'une relation extraconjugale***².

¹ Art. 2, A: insertion.

² Art. 2, B: insertion.

BASISTEKST

21 maart 1804

BURGERLIJK WETBOEK

Art. 1465

Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk, blijft elk beding in het huwelijkscontract hetwelk ten gevolge heeft dat aan een der echtgenoten meer wordt gegeven dan het beschikbaar gedeelte, zonder gevolg ten aanzien van het meerdere; gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt echter niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk worden benadeeld.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL

21 maart 1804

BURGERLIJK WETBOEK

Art. 1465

Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk **of uit een andere relatie**¹, blijft elk beding in het huwelijkscontract hetwelk ten gevolge heeft dat aan een der echtgenoten meer wordt gegeven dan het beschikbaar gedeelte, zonder gevolg ten aanzien van het meerdere; gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt echter niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk **of uit een andere relatie**² worden benadeeld.

¹ Art. 2, A: invoeging.

² Art. 2, B: invoeging.